

Antopäivä: 09.10.2023	Voimaantulopäivä: 09.10.2023	Voimassa: Toistaiseksi
Lainsäädäntö, johon ohje perustuu: Laki liikenteen palveluista 320/2017, 67-93 § Oppilaitosten ja näytön vastaanottajien hyväksymisvaatimukset sekä näyttöjen järjestäminen rautatieliikenteessä, TRAFI/442338/03.04.02.00/2016		
Muutostiedot: Uusi ohje		

Rautatieliikenteen näytönvastaanottotoiminta

Sisällys

1	Johdanto	2
1.1	Ohjeen lakiperusteet ja viitattut säädökset.....	2
1.2	Kuljettajakelpoisuus	2
2	Roolit ja vastuut näytönvastaanottotoiminnassa	4
2.1	Liikenne- ja viestintävirasto Traficom	4
2.2	Rautatieliikenteen harjoittaja	4
2.3	Oppilaitos	5
2.4	Näytönvastaanottaja	5
3	Näytönvastaanottajan hyväksyntä	7
4	Lupakirjanäyttö	8
4.1	Lupakirjanäytön laajuus.....	8
4.2	Lupakirjanäytön suunnittelu	8
4.3	Lupakirjanäytön toteutus	9
4.4	Lupakirjanäytön dokumentointi	9
5	Lisätodistusnäytöt	10
5.1	Lisätodistusnäytön laajuus	10
5.2	Lisätodistusnäytön suunnittelu	10
5.3	Lisätodistusnäytön toteutus	11
5.4	Lisätodistusnäytön dokumentointi	12
6	Näyttökokeiden rekisteröinti	13
6.1	Lupakirjanäyttöjen rekisteröinti	13
6.2	Lisätodistusnäyttöjen rekisteröinti.....	13
6.3	Näytönvastaanottajan omat rekisterit.....	13
7	Erytystapaukset	15
7.1	Käytännön näyttökokeesta vastaavan kuljettajan määrittäminen	15
7.2	Kielitaitonäyttö osana rataverkko osaamista.....	16

1 Johdanto

Tässä ohjeessa kuvataan menettelyjä ja hyviä käytäntöjä yhdenmukaiselle näytönvastaanotto toiminnalle. Näytönvastaanottajat ja rautatieliikenteen harjoittajat voivat hyödyntää ohjetta laatiessaan oman toimintansa kuvauksia, joita edellytetään mm. näytönvastaanottajan hyväksynnässä ja rautatieliikenteen harjoittajan turvallisuusjohtamisjärjestelmän kuvauksissa.

Menettelyjä kuvataan erikseen lupakirjanäyttöjen ja lisätodistusnäyttöjen osalta, koska vaatimukset ja myöntämisvastuu ovat niiden osalta erilaiset.

Ohjeessa esitetään mahdollisia toimintamalleja asioihin, jotka voivat olla haastavia näytönvastaanottajahyväksynnän ollessa henkilöhyväksyntä (mm. näyttökokeista muodostuvien henkilörekisterien ylläpito).

Ohje on laadittu yhteistyössä Traficomian asiantuntijoiden ja kuljettajakoulutusta tarjoavien oppilaitosten ja rautatieliikenteenharjoittajien edustajien kesken.

Ohje ei muuta tai poista mitään voimassa olevien säädösten määrittämiä vaatimuksia näytönvastaanotto toiminnalle.

1.1 Ohjeen lakiperusteet ja viitattut säädökset

Ohje perustuu tai viittaa seuraaviin säädöksiin ja ohjeisiin:

- Veturinkuljettajadirektiivi 2007/59/EY, liitteet IV-VI
- Raideliikennelaki 1302/2018 (4 § ja 15 §)
- Laki liikenteen palveluista 320/2017 (67 §-93 §, 216 §)
- Oppilaitosten ja näytön vastaanottajien hyväksymisvaatimukset sekä näyttöjen järjestäminen rautatieliikenteessä, TRAFI/442338/03.04.02.00/2016
- Komission päätös kuljettajien lupakirjojen ja lisätodistusten rekistereitä koskevien perusparametrien hyväksymisestä 201/17/EY
- Komission suositus menettelystä veturinkuljettajien koulutuskeskusten ja tutkinnon vastaanottajien tunnustamiseksi, 2011/766/EU
- Ohje lupakirjan ja lisätodistuksen myöntämismenettelystä TRAFICOM/34750/03.04.02.01/2019
- Vna suomen ja ruotsin kielen taidon osittamisesta valtionhallinnossa 481/2003

1.2 Kuljettajakelpoisuus

Näytönvastaanotto toiminta on olennainen osa prosessissa kuljettajakelpoisuuden saavuttamiseksi. Kuljettajakelpoisuuden saavuttaminen etenee pääkohdittain alla olevan kuvan mukaisesti (Kuva 1).

Tämä ohje keskittyy näytönvastaanottajan tehtäviin ja vastuisiin sekä siihen, miten muiden osapuolten tehtävät liittyvät näytönvastaanotto toimintaan.

Ohje mahdollistaa menettelyn, jossa lupakirja haetaan heti siihen liittyvän koulutuksen ja näytön suorittamisen jälkeen ennen siirtymistä lisätodistuskoulutukseen. Tällöin myös muiden lupakirjan myöntämisen edellytysten tarkastaminen tapahtuu oikea-aikaisesti ennen käytännön koulutusta. Tyypillisesti työnantajat tarkastavat mm. terveydentila-, soveltuvuus- sekä kielitaitovaatimusten täyttymisen jo valitessaan henkilöitä kuljettajakoulutukseen, mutta säädösten mukaisesti vaatimustenmukaisuuden tarkastaminen sisältyy lupakirjan myöntämiseen ja kielitaidon osalta lisätodistuksen myöntämiseen.

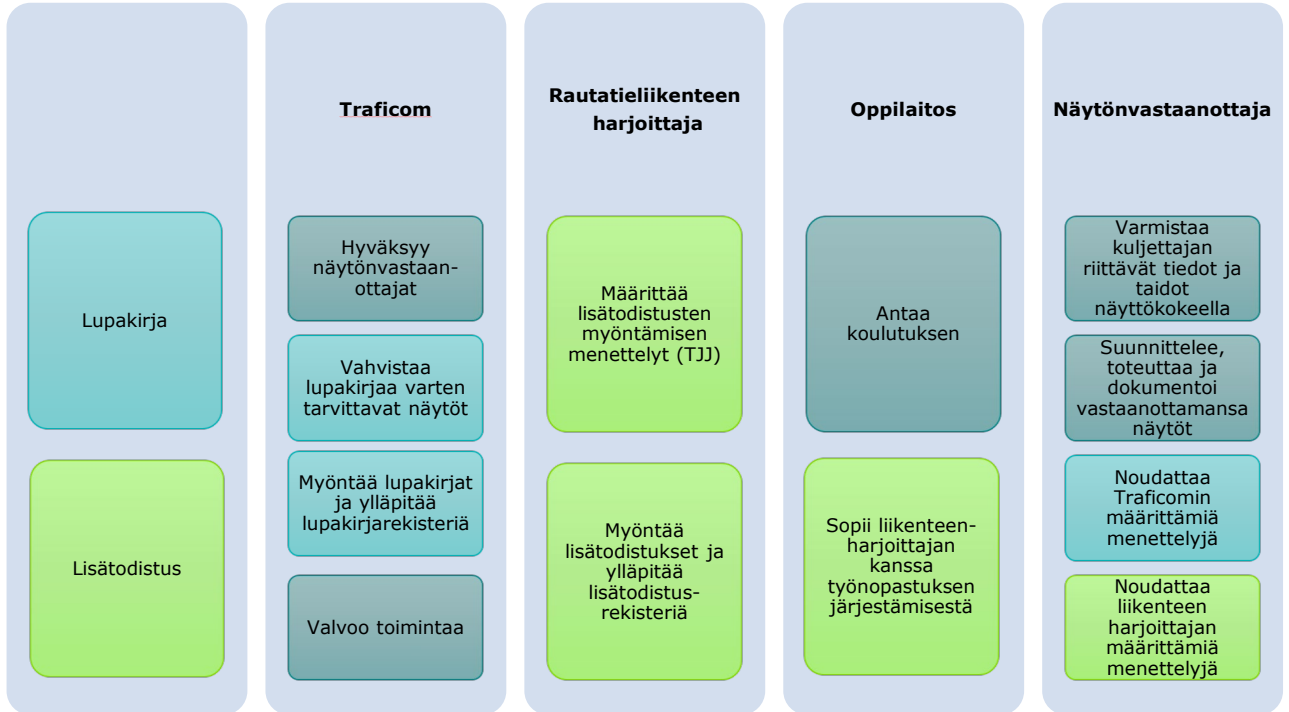

Kuva 1. Kuljettajakelpoisuuden saavuttaminen ja eri toimijoiden roolit.

Lisätodistuskoulutuksen vaiheet voidaan toteuttaa peräkkäin tai samanaikaisesti rautatieliikenteen harjoittajan ja oppilaitoksen yhdessä sopiman mukaisesti. Lupakirjan ja lisätodistuksen teoriakoulutus voidaan toteuttaa osittain tai kokonaan samanaikaisesti riippuen oppilaitoksen koulutusohjelmasta.

2 Roolit ja vastuut näytönvastaanottotoiminnassa

Seuraavissa kappaleissa kuvataan näytönvastaanottajatoimintaan liittyvät osapuolet ja heidän vastuunsa. Kuva 2 tiivistää eri osapuolten vastuut ja tehtävät.

Kuva 2. Osapuolet ja vastuut näytönvastaanottajatoiminnassa.

2.1 Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom myöntää henkilölle hakemuksesta näytönvastaanottajahyväksynnän, jos näytönvastaanottajalle asetetut vaatimukset täyttyvät. Hyväksyntä myönnetään joko lupakirja- tai lisätodistusnäyttöihin (erikseen radan ja kaluston osalta) tai molempiin. Hyväksyntä voi koskea teorianäyttöä tai käytännön näyttöjä tai molempia. Traficom julkaisee luettelon hyväksytyistä näytön vastaanottajista verkkosivuillaan.

Traficom on vahvistanut lupaa varten tarvittavat näytöt ja niissä käytettävät näytönvastaanottajat lupakirjan myöntämistä koskevan menettelyn kuvauksessa.

Traficom myöntää kuljettajan lupakirjan saatuaan todistuksen hyväksytystä lupakirjanäytöstä muiden myöntämisen ehtona olevien vaatimusten täytyessä. Traficom tallentaa lupaa koskevat tiedot liikenneasioiden rekisteriin.

Traficom valvoo näytönvastaanottajien toimintaa oman valvontasuunnitelmansa mukaisesti.

2.2 Rautatieliikenteen harjoittaja

Rautatieliikenteen harjoittajalla tarkoitetaan rautatieyritystä, yritystä, joka tekee rataverkolla radan rakennus- ja kunnossapitotöitä ja harjoittaa siten liikennöintiä rataverkolla, museoliikenteen harjoittajaa, muuta kuin päätoimenaan liikennöivää yritystä tai yhteisöä ja liikennöivää rataverkon haltijaa.

Näytönvastaanottajatoiminta on osa menettelyä, jolla rautatieliikenteen harjoittaja varmistaa, että sen palveluksessa tai toiminnassa mukana olevat kuljettajat täyttävät säädöksissä määrätyt kelpoisuusvaatimukset.

Rautatieliikenteen harjoittaja myöntää kuljettajalleen lisätodistuksen, joka osoittaa, mitä liikkuvaa kalustoa ja millä rataverkolla kuljettaja saa kuljettaa. Rautatieliikenteen harjoittajan tulee kuvata menettely lisätodistusten myöntämiseen turvallisuusjohtamisjärjestelmässään. Hyväksytyjen näyttöjen suorittaminen on yksi ehto lisätodistuksen myöntämiselle. Lisätodistusten myöntämisen menettelyn tulee sisältää myös näytönvastaanottamisen menettelyt (suoritettavat näytöt ja niissä käytettävät näytön vastaanottajat).

Rautatieliikenteen harjoittajan tulee tallentaa lisätodistusrekisteriin tiedot lisätodistusnäyttöjen hyväksytystä suorittamisesta sekä näytöstä saadusta todistuksesta.

2.3 Oppilaitos

Rautatiealan oppilaitos voi antaa opetusta sekä lupakirjan että lisätodistuksen laajuudessa Traficomille myöntämän oppilaitoshyväksynnän mukaisesti. Oppilaitoksen tulee järjestää lupakirjaa ja lisätodistusta koskeva koulutus erillisinä koulutusosioina, jotka voidaan toteuttaa peräkkäin tai osittain tai kokonaan samanaikaisesti. Näytönvastaanottajatoiminta ei kuulu oppilaitoshyväksynnän laajuuteen.

Näytönvastaanottaja voi olla oppilaitoksen palveluksessa tai toimia kouluttajana. Henkilö ei kuitenkaan voi toimia näytönvastaanottajana niiden näyttöön sisältyvien aiheiden osalta, joita hän on kouluttanut kuljettajakokelaalle. Käytännössä siis lupakirjakoulutusta antanut kouluttaja voi osallistua lisätodistusta koskevaan näyttöön tai päinvastoin, huomioiden kuitenkin muut näyttökokeita ja näytönvastaanottajia koskevat vaatimukset.

2.4 Näytönvastaanottaja

Näytönvastaanottajalla tarkoitetaan näyttöjen vastaanottajaksi ja arvioijaksi hyväksyttyä henkilöä, jolla on tähän tarvittavat taidot ja pätevyys. Näytönvastaanottajalla tulee olla Traficomille myöntämä hyväksyntä. Hyväksyntä voi kattaa lupakirja- tai lisätodistusnäytöt (kalusto ja/tai rataverkko) tai molemmat.

Näytönvastaanottajan tehtävä on varmistaa kuljettajan riittävä osaaminen ja valmius kuljettajana toimimiseen annettavan näytön laajuudessa. Lupakirjan osalta edellytetään Traficomille ja EU-säädösten määrittämää osaamisen tasoa ja lisätodistuksen osalta EU-säädösten ja rautatieliikenteen harjoittajan määrittämää osaamisen tasoa.

Näytönvastaanottaja voi ottaa näyttöjä vastaan yhdelle tai useammalle rautatieliikenteenharjoittajalle oman osaamisensa ja kokemuksensa puitteissa. Näytönvastaanottaja voi olla lisätodistuksen myöntävän liikenteenharjoittajan palveluksessa, kunhan näytöt toteutetaan niin, että vältetään kaikki eturistiriidat.

Näytönvastaanottajan tulee noudattaa Traficomille lupakirjanäyttöjen vastaanottamiseen liittyviä ohjeita.

Näytönvastaanottajan tulee noudattaa rautatieliikenteen harjoittajan määrittämää lisätodistuksen myöntämisen menettelyä, johon myös näyttöjen vastaanottamisen menettelyt sisältyvät.

Näytönvastaanottajan tulee toimia näyttöjä vastaanottaessaan puolueettomasti ja syrjimättömästi, ja mikään painostus ja houkuttimet eivät saa vaikuttaa näytön arviointiin ja toteuttamiseen.

Näytönvastaanottajahyväksyntä on henkilökohtainen hyväksyntä. Näytönvastaanotto toimintaan kohdistuu vaatimuksia, joiden täyttäminen henkilönä voi olla haastavaa. Riippuen siitä, mitä näyttöjä ja kenen toimeksiannosta näytönvastaanottaja

ottaa vastaan, hän voi halutessaan sopia käyttävänsä toiminnassaan jonkun tausta-organisaation hallinnoimia menettelyjä ja tietojärjestelmiä. Näytönvastaanottaja voi tukeutua esimerkiksi oppilaitoksen, oman työnantajansa tai rautatieliikenteen harjoittajan menettelyihin ja järjestelmiin, kunhan toimintaa koskevat muut vaatimukset tulevat huomioiduksi (esimerkiksi tietosuoja ja näytönvastaanottotoiminnan tasapuolisuus ja syrjimättömyys).

Näytönvastaanottajan tulee kuvata noudattamansa menettelyt näytönvastaanottajan hyväksyntää hakiessaan.

Näytönvastaanottajan rekisterien ylläpitoon liittyviä haasteita käsitellään tarkemmin kappaleessa 6.3.

3 Näytönvastaanottajan hyväksyntä

Näytönvastaanottajahyväksyntää voi hakea Traficomien verkkosivuilta saatavalla lomakkeella (RU5611). Hakemukseen tulee liittää hakemuslomakkeella määritellyt liitteet, joilla osoitetaan näytönvastaanottajalle asetettujen vaatimusten täyttyminen.

Hakemuslomake ja ohjeita näytönvastaanottajahyväksynnän hakemiseen:

<https://www.traficom.fi/fi/asioi-kanssamme/hae-rautatielikenteen-naytonvastaanottajan-hyvaksyntaa>

4 Lupakirjanäyttö

Lupakirjanäytön hyväksytyt suorittaminen on edellytys kuljettajan lupakirjan myöntämiseksi. Lupakirjan myöntämisestä vastaa Traficom, joka on julkaissut menettelykuvauksen kuljettajan lupakirjan myöntämiseen, "Ohje lupakirjan ja lisätodistuksen myöntämismenettelystä" (TRAFICOM/34750/03.04.02.01/2019).

4.1 Lupakirjanäytön laajuus

Lupakirjanäyttö kattaa yleisen ammatillisen tietämyksen varmistamisen. Lupakirjanäytössä keskitytään perustietoihin ja periaatteisiin, joita voidaan soveltaa riippumatta liikkuvan kaluston tai rataverkon tyypistä ja luonteesta.

Lupakirjanäytön tulee kattaa seuraavat aiheet:

- Kuljettajan työ, työympäristö, kuljettajan asema ja vastuu sekä kuljettajan tehtävien ammatilliset ja henkilökohtaiset vaatimukset
- Rautatieteknologia ml. toimintamääräysten taustalla vaikuttavat turvallisuusperiaatteet
- Rautatieinfrastruktuurin perusperiaatteet
- Operatiivisen viestinnän perusperiaatteet
- Junat, niiden kokoonpano sekä vetureita, tavara- ja matkustajavaunuja ja muuta liikkuvaa kalustoa koskevat tekniset vaatimukset
- Rautatieliikenteeseen yleisesti liittyvät riskit
- Fysiikan perusperiaatteet

Liikkuvan kaluston tiettyihin tyypeihin tai tietyn rataverkon turvallisuuteen, toimintasuoritusnäyttöihin ja tekniikkaan liittyvä pätevyys ei ole osa yleistä pätevyyttä, eikä se sisälly lupakirjakoulutuksen ja -näytön laajuuteen. Tietyn rataverkon tai kaluston tietoja voidaan kuitenkin käyttää esimerkkeinä koulutuksessa.

Kuljettajan lupakirja ei ole ajokorttiin rinnastettava ajolupa, vaan osoitus rautatieliikenteen perustietojen ja periaatteiden osaamisesta ja valmiudesta lisätodistuskoulutukseen.

4.2 Lupakirjanäytön suunnittelu

Yleinen ammatillinen koulutus ja lupakirjaa koskevien vaatimusten koulutus voidaan järjestää ilman käytännön harjoituksia. Vastaavasti lupakirjanäyttö voidaan toteuttaa teoriakokeena ilman käytännön näyttöä.

Näyttö on suunniteltava siten, että sillä voidaan varmistaa näytönantajan riittävät tiedot ja taidot kattavasti kaikkien näytön aihealueiden osalta. Näytön tulee olla keskeisiltään asianmukainen huomioiden vastattavien kysymysten määrä ja tyyppi. Näytön suunnittelussa on huomioitava voimassa olevan koulutusohjelman osaamisvaatimukset, jotka on kuvattu veturinkuljettajadirektiivin liitteessä IV.

Näytönvastaanottaja vastaa, että lupakirjanäyttö kattaa riittävällä tavalla veturinkuljettajadirektiivin liitteen IV määrittämät aihealueet.

Näytönvastaanottaja voi hyödyntää näytön suunnittelussa valmiita koekysymyksiä (kysymyspankkia), joista valitaan sopiva otos varsinaiseen kokeeseen. Kysymyspankkia käytettäessä sen haltijalla on hyvä olla menettelyt koekysymysten hallintaan, esimerkiksi miten kysymykset laaditaan ja miten niitä päivitetään, missä koekysymyksiä säilytetään ja kenellä on niihin käyttöoikeus, miten kysymyspankista muodostetaan varsinainen näyttökoe ja miten määritetään hyväksytyt suorituksen taso.

Kysymyspankkia käytettäessä sen hallinnasta vastaa näytönvastaanottaja. Halutesaan näytönvastaanottaja voi sopia kysymyspankin hallinnoinnista taustaorganisaation kanssa (tarkemmin kappaleessa 2.4).

4.3 Lupakirjanäytön toteutus

Lupakirjanäyttö voidaan toteuttaa teoriakokeena ilman käytännön näyttöä. Lupakirjanäyttö järjestetään ensisijaisesti kirjallisesti. Jos koe järjestetään suullisesti, kokeen suunnittelussa on huomioitava riittävän dokumentaation syntyminen esimerkiksi käyttämällä erillistä valvojaa.

Lupakirjanäytön toteutuksen menettelyistä vastaa näytönvastaanottaja. Halutessaan näytönvastaanottaja voi sopia koejärjestelyjen hallinnoinnista taustaorganisaation kanssa (tarkemmin kappaleessa 2.4). Lupakirjanäytön tilaaja ja näytönvastaanottaja voivat sopia muulta osin näyttökokeen käytännön järjestelyistä.

Näytönvastaanottaja varmistaa lupakirjanäyttöön osallistuvien henkilöllisyyden ja valmiuden näytönantamiseen ennen kokeen alkua. Valmius lupakirjanäytönantamiseen osoitetaan oppilaitoksen antamalla todistuksella saadusta opetuksesta tai oppilaitoksen kuittauksella koulutuspäiväkirjassa, koulutuskortissa, ym. saatua opetusta kuvaavassa dokumentissa.

Näytönvastaanottaja vastaa näyttökokeen arvioinnista ja päätöksestä, onko osaamisen taso riittävä näytön hyväksymiseksi.

Teoriakoe voidaan järjestää valvotuissa olosuhteissa myös verkkoympäristössä. Jos koe järjestetään verkkokokeena, kokeen järjestäjän tulee kuvata verkkoympäristöön ja käytettävään sovellukseen sekä osallistujan henkilöllisyyden varmistamiseen liittyvät menettelyt.

4.4 Lupakirjanäytön dokumentointi

Lupakirjanäyttöön osallistuvalla on oikeus saada nähtäväksi näytön tulosten arviointi ja pyytää uudelleentarkastusta, jos näytöstä on annettu perusteltu negatiivinen lausunto.

Näytönvastaanottajan tulee dokumentoida vastaanottamansa lupakirjanäytöt, jotta myös jälkikäteen voidaan todentaa näytön ajankohta, osallistujat, koekysymykset ja näytön arviointi.

Näytön tiedot muodostavat henkilörekisterin, jonka tulee täyttää voimassa olevat tietosuojasäädökset. Näytönvastaanottajan vastuulla olevien tietojen rekisteröintiä käsitellään tarkemmin kappaleessa 6.3.

Näytönvastaanottaja antaa näytönantajalle todistuksen lupakirjanäytön hyväksytystä suorittamisesta Liikenne- ja viestintäviraston lomakkeella RU5609 (Todistus lupakirjanäytöstä).

5 Lisätodistusnäytöt

Lisätodistusnäytön hyväksytyt suorittaminen on edellytys lisätodistuksen myöntämiselle. Lisätodistuksen myöntämisestä vastaa rautatieliikenteenharjoittaja, joten lisätodistuksen myöntämiseen liittyvät menettelyt mukaan lukien lisätodistusnäyttöjen suorittaminen tulee kuvata rautatieliikenteen harjoittajan turvallisuusjohtamisjärjestelmässä.

Lisätodistuksen laajentaminen uuteen kalustotyyppiin tai rataverkkoon edellyttää aina koulutuksen suorittamista Traficomin hyväksymässä oppilaitoksessa sekä näytön vastaanottamista Traficomin hyväksymän näytönvastaanottajan toimesta.

Tässä kappaleessa kuvataan lisätodistusnäyttöjen osalta toimintaan kohdistuvia vaatimuksia ja hyviä käytäntöjä, joita rautatieliikenteen harjoittaja voi hyödyntää turvallisuusjohtamisjärjestelmän kuvauksissa.

5.1 Lisätodistusnäytön laajuus

Lisätodistusnäyttö kattaa joko liikkuvaan kalustoon tai rataverkkoon liittyvän ammatillisen tietämyksen varmistamisen.

Hyväksytysti suoritettua liikkuvan kaluston lisätodistusnäytön jälkeen kuljettaja kykenee suorittamaan itsenäisesti kuljettajan tehtävät seuraaviin osa-alueisiin liittyen:

- Lähtöä edeltävät testit ja tarkastukset
- Liikkuvaan kalustoon liittyvä tietämys
- Jarrujen tarkastus ja koettelu
- Ajomuoto ja junan suurin sallittu nopeus reitin ominaisuuksien mukaan
- Junan ajaminen tavalla, joka ei vahingoita laitteistoa eikä kalustoa
- Häiriöt
- Hätätilanteet ja vauriot, tulipalot ja henkilöonnettomuudet
- Matkan jatkamisen edellytykset kalustovaurion jälkeen
- Junan paikallaanpysymisen varmistaminen

Hyväksytysti suoritettua rataverkkoon liittyvän lisätodistusnäytön jälkeen kuljettaja hallitsee seuraavat rataverkkoon liittyvät aihepiirit:

- Jarrutestit
- Liikennöintimuoto ja junan suurin sallittu nopeus reitin ominaisuuksien mukaan
- Reitin tuntemus
- Turvallisuussäännöt
- Junan kuljettaminen
- Häiriöt
- Hätätilanteet ja vauriot, tulipalot ja henkilöonnettomuudet

5.2 Lisätodistusnäytön suunnittelu

Lisätodistusnäyttö tulee suunnitella siten, että sillä voidaan varmistaa näytönantajan riittävät tiedot ja taidot kattavasti kaikkien näytön aihealueiden osalta. Näytön tulee olla kestoaltaan asianmukainen ja näyttö tulee suorittaa läpinäkyvästi ja dokumentoidusti. Näytön suunnittelussa tulee huomioida voimassa olevan koulutusohjelman osaamistavoitteet ja rautatieliikenteen harjoittajan turvallisuusjohtamisjärjestelmässä esittämät kuljettajien kelpoisuuteen liittyvät menettelyt.

Kalustotyyppikohtaisen lisätodistusnäytön tulee kattaa riittävällä tavalla veturinkuljettajadirektiivin liitteen V määrittämät aihealueet, ja rataverkkokohtaisen lisätodistusnäytön liitteen IV määrittämät aihealueet.

Kuljettajan kykyä toimia kuljettajana tulee arvioida rataverkolla suoritettavalla ajokokeella. Lisäksi simulaattorin avulla voidaan mitata kuljettajan poikkeus- ja vajaa-toimintatilanteiden hallintaa ja muita vastaavia kykyjä. Käytännön osaamisen varmistaminen tehdään mahdollisimman aidossa työympäristössä, oikeissa työtehtävissä sekä oikeilla työvälineillä.

Lisätodistusnäyttö on hyvä suunnitella dokumentoidusti. Lisätodistusnäytön suunnitelmasta tulee käydä ilmi mm.

- mihin osa-alueisiin se kohdistuu (mikä kalustotyyppi tai mikä rataverkko),
- miten veturinkuljettajadirektiivin liitteissä esitetyt aihealueet tulevat näytössä katetuksi, sekä
- miten kunkin aihealueen riittävä osaaminen varmistetaan tai onko vaihtoehtoisia menettelyjä osaamisen varmistamiseen.

Näyttö voidaan suunnitella toteutettavaksi osissa sekä aikataulullisesti että menetelmien osalta. Suunnitelmassa tulee esittää, mitkä osat näytöstä toteutetaan teoriakokeena tai simulaattorilla ja mitkä osat käytännön näyttönä, sekä kauanko näyttö (tai eri osat, jos toteutetaan osissa) kestää.

Näytön suunnittelussa tulee huomioida näytönvastaanottajaan liittyvät määräykset.

- Suomen rataverkolle annettavan lisätodistusnäytön voi ottaa vastaan ainoastaan Traficomin hyväksymä näytönvastaanottaja.
- Hyväksytty näytönvastaanottaja voi käyttää näytön vastaanottamisessa avustavia henkilöitä esim. erikoisosaamista vaativien osa-alueiden osaamisen varmistamisessa. Avustavilta henkilöiltä ei edellytetä näytönvastaanottajahyväksyntää.
- Jos näyttö koskee kuljettajan käytännön pätevyyttä, näytönvastaanottajalla on oltava sekä voimassa oleva lupakirja että voimassa oleva lisätodistus, joka kattaa saman tai samankaltaisen rataverkon tai liikkuvan kaluston.
- Jos näytönvastaanottajalla ei ole voimassa olevaa lisätodistusta näytön kohteena olevaa kyseistä rataverkkoa tai liikkuvaa kalustoa varten, ohjaamossa on oltava näytön aikana läsnä kuljettaja, jolla on lisätodistus tätä rataverkkoa tai liikkuvaa kalustoa varten.

Näytön käytännön järjestelyjen suunnittelu on osa näytön suunnittelua (mm. aika, paikka, kalusto, kapasiteetti). Näytönvastaanottaja ja lisätodistusnäytön tilaaja voivat sopia tarkemmin käytännön järjestelyistä.

Näyttöön liittyvä liikennöinti tapahtuu näytön tilaajana toimivan rautatieliikenteen harjoittajan turvallisuusjohtamisjärjestelmän puitteissa. Jos näytönvastaanottaja vastaa liikennöinnin turvallisuudesta kuljettajana, hänellä tulee olla tilaajana toimivan rautatieliikenteen harjoittajan myöntämä lisätodistus. Toisen liikenteen harjoittajan myöntämä lisätodistus samanlaiselle kalustolle ei ole riittävä.

Vastuukuljettajan rooliin liittyviä erityistilanteita käsitellään tarkemmin kappaleessa 7.1.

5.3 Lisätodistusnäytön toteutus

Lisätodistusnäyttöön voi osallistua, kun on suorittanut oppilaitoksen antaman koulutuksen lisätodistuksessa määritettävään liikkuvaan kalustoon tai rataverkkoon. Rautatieliikenteen harjoittajan antama työnopastus on osa lisätodistuskoulutusta.

Näytönvastaanottaja varmistaa näytönantajan henkilöllisyyden ja valmiuden näytönantamiseen ennen näytön alkua. Valmius näytönantamiseen osoitetaan

oppilaitoksen antamalla todistuksella saadusta opetuksesta tai oppilaitoksen kouluttajan tai työnopastajan kuittauksella koulutuspäiväkirjassa, koulutuskortissa, ym. saatua opetusta kuvaavassa dokumentissa.

Jos näytönantajan äidinkieli on muu kuin suomi, näytönvastaanottaja tarkastaa myös kielitaitovaatimuksen täyttymisen. Kielitaitovaatimusta ja sen täyttämisen osoittamista käsitellään tarkemmin kappaleessa 7.2.

Jos lisätodistusnäyttöön osallistuvalla on voimassa oleva lupakirja, terveydentila- ja soveltuvuusvaatimusten täyttymisen tarkastettu sen myöntämisen yhteydessä. Jos lupakirja ei ole voimassa, terveydentila- ja soveltuvuusvaatimusten täyttymisen tarkastamisen ohjeistaa rautatieliikenteen harjoittaja. Esimerkiksi terveystarkastus tulee olla suoritettu jo ennen käytännön harjoittelu- ja koulutusjaksoja.

Lisätodistusnäytön käytännönnäyttö suoritetaan liikennöinnin yhteydessä. Vastuukuljettajan rooliin liittyviä erityistilanteita käsitellään tarkemmin kappaleessa 7.1.

Näytön alussa on hyvä käydä alkukeskustelu, jossa kerrataan arvioinnin kriteerit, näyttökokeeseen osallistuvien henkilöiden roolit ja vastuut sekä näyttökokeen dokumentointi.

Näytönvastaanottaja vastaa näytön arvioinnista ja päätöksestä, onko osaamisen taso riittävä näytön hyväksymiseksi. Näytön päättämiseen on hyvä sisältyä näytön arviointikriteerien täyttymisen toteaminen ja lausunto, onko näyttö hyväksytty vai hylätty sekä perustelut päätökselle.

5.4 Lisätodistusnäytön dokumentointi

Lisätodistusnäyttöön osallistuvalla on oikeus saada nähtäväksi näytön tulosten arviointi ja pyytää uudelleentarkastusta, jos näytöstä on annettu perusteltu negatiivinen lausunto.

Näytönvastaanottajan tulee dokumentoida vastaanottamansa lisätodistusnäytöt, jotta myös jälkikäteen voidaan todentaa näytön ajankohta, näytössä käsitellyt asiat ja näytön arviointi.

Näytön tiedot muodostavat henkilörekisterin, jonka tulee täyttää voimassa olevat tietosuojasäädökset. Näytönvastaanottajan vastuulla olevien tietojen rekisteröintiä käsitellään tarkemmin kappaleessa 6.3.

Näyttö dokumentoidaan esimerkiksi näytön arviointilomakkeelle. Rautatieliikenteen harjoittaja ja näytönvastaanottaja määrittävät yhdessä dokumentoinnin laajuuden, mutta arviointilomakkeelle on hyvä kirjata vähintään tiedot, joilla osoitetaan veturinkuljettajadirektiivin liitteiden V-VI aihealueiden huomioiminen näytössä. Lisäksi on hyvä edellyttää näytönvastaanottajan kuittaavan lomakkeelle, että näytönantaja hallitsee näytössä käsitellyt asiat.

Näytönvastaanottaja toimittaa tiedot hyväksytysti suositetuista näytöistä rautatieliikenteen harjoittajalle.

6 Näyttökokeiden rekisteröinti

Vastuu näyttöjen tietojen rekisteröinnistä on lupakirjanäyttöjen osalta Traficomilla ja lisätodistusnäyttöjen osalta rautatieliikenteen harjoittajalla.

Näytönvastaanottajahyväksynnän uusimiseksi näytönvastaanottajan on ylläpidettävä tietoja vastaanottamistaan näytöistä viimeisen kahden vuoden ajalta (tarkemmin kappaleessa 6.3).

Näyttöjä koskevat tiedot sisältävät henkilötietoja ja rekisterin ylläpitäjä vastaa tietojen käsittelystä voimassa olevien tietosuojasäädösten mukaisesti.

6.1 Lupakirjanäyttöjen rekisteröinti

Liikenne- ja viestintävirasto tallentaa myöntämiään lupakirjoja koskevat tiedot liikenneasioiden rekisteriin.

Lupakirjanäytöistä tallennetaan lausunto veturinkuljettajadirektiivin liitteessä IV lueteltujen vaatimusten täyttymisestä sekä tarkastuksen (näytön) päivämäärä.

Lupakirjarekisterin tiedot tulee säilyttää vähintään kymmenen vuoden ajan kuljettajan lupakirjan voimassaolon päättymispäivästä.

6.2 Lisätodistusnäyttöjen rekisteröinti

Rautatieliikenteen harjoittaja tallentaa myöntämiään lisätodistuksia koskevat tiedot lisätodistusrekisteriin. Tietojen tulee sisältää tiedot lisätodistukseen liittyen näyttöjen hyväksytystä suorittamisesta sekä näytöstä saadusta todistuksesta.

Lisätodistusnäytöistä tallennetaan

- Tieto liikkuvasta kalustosta, jonka osalta on annettu lausunto veturinkuljettajadirektiivin liitteen V mukaisten vaatimusten täyttymisestä sekä tietämyksen tarkastuksen (näytön) päivämäärä.
- Tieto rataverkosta, jonka osalta on annettu lausunto veturinkuljettajadirektiivin liitteen VI mukaisten vaatimusten täyttymisestä sekä tietämyksen tarkastuksen (näytön) päivämäärä.

Lisätodistusrekisterin tiedot tulee säilyttää vähintään kymmenen vuoden ajan viimeisimmästä todistuksessa mainitusta voimassaolon päättymispäivästä.

6.3 Näytönvastaanottajan omat rekisterit

Näytönvastaanottajahyväksynnän uusimiseksi näytönvastaanottajan tulee ylläpitää tietoja vastaanottamistaan näytöistä viimeisen kahden vuoden ajalta. Uusintahakemuksen yhteydessä riittävä tieto on vastaanotettujen lupakirja- ja lisätodistusnäyttöjen lukumäärä ilman näyttöä antavien henkilöiden henkilötietoja (lisätodistuksen osalta eriteltyinä rataverkkonäyttöjen lukumäärä ja kalustonäyttöjen lukumäärä kalustotyypeittäin).

Koska näytönvastaanottajahyväksyntä on henkilöhyväksyntä, myös näyttöjen rekisteröintiä koskevat vaatimukset kohdistuvat yksittäiselle henkilölle, eikä esimerkiksi hänen työnantajalleen tai toimeksiantajalleen. Erityisesti tietosuojasäädösten asianmukainen noudattaminen voi olla haastavaa yksittäiselle näytönvastaanottajalle.

Halutessaan näytönvastaanottaja voi sopia taustaorganisaation kanssa tukeutumisesta organisaation menettelyihin ja järjestelmiin näyttöjä koskevien tietojen rekisteröinnin osalta. Periaatetta on kuvattu tarkemmin kappaleessa 2.4.

Jos näytönvastaanottajan vastaanotettuja näyttöjä koskeva dokumentaatio tallennetaan em. mukaisesti taustaorganisaation järjestelmiin, on hyvä sisällyttää tietojen hallinnan menettelyjen kuvaus taustaorganisaation menettelykuvauksiin. Kuvauksessa on hyvä huomioida mm. käyttöoikeudet ja niiden hallinta, tietojen säilytysaika, järjestelmän tietoturvan varmistaminen sekä muut tietosuojaan liittyvät vaatimukset. Näytönvastaanottaja voi viitata taustaorganisaation menettelykuvaukseen oman toimintansa osalta esimerkiksi näytönvastaanottajahyväksyntää hakiessaan.

7 Erityistapaukset

Tässä kappaleessa käsitellään yksittäisiä erityistapauksia, jotka ovat sääntelyn osalta tulkinnanvaraisia ja joihin on laadittu yhteisesti hyväksytyjä toimintamalleja.

Lisäksi kuvataan tarkemmin menettelyjä, jotka tulee huomioida näytönvastaanotto-toiminnassa erityistapauksissa mm. kielitaitovaatimusten täyttämisen varmistaminen.

7.1 Käytännön näyttökokeesta vastaavan kuljettajan määrittäminen

Säädökset edellyttävät, että kuljettajalla on oltava lupakirja ja lisätodistus. Lisätodistusvaatimuksesta voidaan poiketa kuljettajakoulutuksen tai näytön yhteydessä.

Lisäksi säädökset edellyttävät, että näytönvastaanottajalla tulee olla voimassa oleva lupakirja ja lisätodistus, joka kattaa saman tai samankaltaisen rataverkon tai liikkuvan kaluston. Jos näytönvastaanottajalla ei ole voimassa olevaa lisätodistusta näytön kohteena olevaa kyseistä rataverkkoa tai liikkuvaa kalustoa varten, ohjaamossa on oltava näytön aikana läsnä kuljettaja, jolla on lisätodistus tätä rataverkkoa tai liikkuvaa kalustoa varten.

Näytönvastaanottajan osalta on tulkittu, että jos hänellä ei ole kalustokohtaista lisätodistusta, niin hän ei voi toimia käytännön näytössä kuljettajana, vaikka ohjaamossa olisi avustava kuljettaja.

Seuraavassa esitetään vaihtoehtoiset, hyväksytyt tavat määrittää vastuukuljettaja lisätodistuksen näytössä.

Uuden kuljettajan näyttö:

- Näytönvastaanottajalla on lupakirja sekä lisätodistus kalustoon ja rataan.
- Näytönantajalla voi olla lupakirja, mutta ei lisätodistusta kalustoon eikä rataan.
=> Näytönvastaanottaja on vastuukuljettaja.

Uuden kuljettajan näyttö luotsikuljettajan avustamana:

- Näytönvastaanottajalla on lupakirja sekä lisätodistus kalustoon, mutta ei rataan.
- Avustavalla kuljettajalla on lupakirja sekä lisätodistus kalustoon ja rataan.
- Näytönantajalla voi olla lupakirja, mutta ei lisätodistusta kalustoon eikä rataan.
=> Näytönvastaanottaja on vastuukuljettaja.

Uuden kuljettajan näyttö, kun näytönvastaanottajalla ei ole kuljettajapätevyyttä:

- Näytönvastaanottajalla on lupakirja, mutta ei lisätodistusta kalustoon eikä rataan.
- Toisella näyttöön osallistuvalla kuljettajalla on lupakirja sekä lisätodistus kalustoon ja rataan.
- Näytönantajalla voi olla lupakirja, mutta ei lisätodistusta kalustoon eikä rataan.
=> Toinen näyttöön osallistuva kuljettaja on vastuukuljettaja.

Kuljettajan rataverkkokohtaisen laajennuksen näyttökoe:

- Näytönvastaanottajalla on lupakirja sekä lisätodistus kalustoon ja rataan.
- Näytönantajalla on lupakirja ja lisätodistus kalustoon, mutta ei rataan.
=> Näytönantaja on vastuukuljettaja.

Rautatieliikenteen harjoittajan tulee määrittää tarkemmat menettelyt vastuukuljettajan toimintaan esimerkiksi silloin, kun näyttötilanteessa käytetään radio-ohjausta. Radio-ohjauksen käyttö ei muuta vastuukuljettajan määrittelyä edellä kuvatusta.

7.2 Kielitaitonäyttö osana rataverkko osaamista

Kuljettajan, jonka lupakirjaan merkitty äidinkieli ei ole rataverkon haltijan määrittämä liikennöintikieli, tulee osoittaa kielitaitonsa liikennöintikielessä. Kielitaitoa mitaava näyttö on osa rataverkkoa koskevaa lisätodistusnäyttöä.

Kuljettajan kielitaidon tulee olla sekä kuullun- ja luetunymmärtämisen että suullisen ja kirjallisen ilmaisun osalta vähintään Euroopan neuvoston vahvistaman kieliä koskevan yhteisen eurooppalaisen viitekehityksen (EVK, englanniksi CEFR) tasoa B1.

Suomessa ei ole erikseen kielitaitonäyttöihin hyväksytyjä näyttövastaanottajia, vaan kuljettajan kielitaito tulee varmistaa muilla hyväksytyillä menettelyillä. Näytönvastaanottajan tulee varmistaa, että kuljettajalla on kielitaidon osoittava todistus, joka osoittaa kuljettajan kielitaidon olevan vähintään vaaditulla B1-tasolla. Kielitaitovaatimus tarkastetaan lisätodistusnäytön yhteydessä.

Rautatieliikenteen harjoittaja määrittää tarkemman menettelyn kielitaidon tarkastamiseen osana lisätodistuksen myöntämisen menettelykuvausta.

Ensisijainen suositeltu menettely kielitaidon osoittamiseen on yleinen kielitutkinto (YKI) ja siitä saatu YKI-todistus. Tarkemmat tiedot YKI-tutkinnosta, YKI-testiin osallistumisesta ja testien käytännöistä on luettavissa Opetushallituksen sivuilta: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kieli-ja-kaantajatutkinnot/yleiset-kielitutkinnot-yki>

Kielitaidon osoittamisessa voi soveltaa myös valtionhallintoa koskevaa säädöstä "Vna suomen ja ruotsin kielen taidon osittamisesta valtionhallinnossa" (481/2003). Asetuksen soveltamisen osalta rautatieliikenteen harjoittajan on arvioitava, onko menettely riittävä liikennöintikielen taidon osoittamiseen ja esimerkiksi, kuinka vanha opin-tosuoritus voidaan hyväksyä kielitaidon osoituksena.

Asetusta sovellettaessa vaadittu kielitaito osoitetaan vaatimustason mukaisella suomen kielen opintotodistuksella.

EVK/CEFR:n mukainen taso B1 vastaa YKI-tutkinnon tasoa 3 ja valtionhallinnon kielitutkinnon tyydyttävää tasoa.

Rautatieliikenteen harjoittajan tulee omassa menettelykuvauksessaan huomioida osaamisen ylläpito ja lisätodistuksen voimassapitämisen edellyttämä näyttö myös kielitaidon osalta.